

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / K. de Vries

In dit nummer:

KERKELIJKLEVEN 1316

K. de Vries

Kritiek op de preken

MEDITATIEF 1320

D. Mak

Rust

WANDELEN
MET GOD 1321

H.J.D. Smit

Moeten wordt ont-moeten (1)

EVANGELISATIE
EN ZENDING 1323

A. de Ruiter

Impact geeft God, al

SAMENLEVING 1326

A.J. Verbruggen

Het congres danst

LIED VAN DE WEEK 1330

J. Smelik

Lied 327: Heer Jezus

o Gij dageraad

en verder...

Persbericht

Uit de kerken

Nieuw uitgenomen

Meegelezen

KRITIEK OP DE PREKEN

Prof. dr. H.M. Yoo uit Zuid-Korea maakt zich zorgen over de prediking binnen de Gereformeerde Kerken. Dat blijkt uit een passage in een interview met hem in dit blad van 15 juli. Tien jaar geleden vond hij de preken sterker dun vandaag. Zijn kritiek komt samengevat hier op neer: er wordt te weinig een exegetische basis gelegd. De preek is teveel een mooi verhaal dat aansluit bij de mensen. Maar mensen worden te weinig wakker geschud.

Analyse of signaal

Dit interview riep reacties op. Het meest uitvoerig reageerde ds. S. de Jong in de Gereformeerde Kerkbode van 'het Noorden' (van 25 augustus, 1 en 8 september). Boven zijn drie artikelen net hij als kop 'Kritiek uit Korea op preekmethode uit Kampen'. Dat is niet vreemd. Temidden van zijn opmerkingen over de gehoorde preken maakte prof. Yoo namelijk ook een opmerking over de preekmethode: "Ik ben erg kritisch over de nieuwe preekmethode die 'Kampen' momenteel ontwikkelt." Het onderscheid tussen zijn indruk van de preken en zijn vragen bij de nieuwe preekmethode komt niet helder uit de

verf in het interview. Dat is achteraf gezien jammer. Want nu rijst het misverstand dat alle kritiek die Yoo levert op gehoorde preken, bedoeld is als kritiek op de in Kampen gedoctrineerde preekmethode. Zo was het echter niet bedoeld. Prof. Yoo heeft kritiek op de preekmethode, maar daar gaat hij niet systematisch op in. Hij heeft vooral kritiek op gehoorde preken en daar weidt hij wel over uit. Ook vermoedt hij wel een verband tussen het één en het ander, vandaar die opmerking. Overigens hadden zijn opmerkingen, bestaande uit een passage in een veel breder interview, meer het karakter van een signaal afgeven dan de pretentie van een zorgvuldig uitgewerkte analyse.

Tegengas van De Jong

Maar goed, wat gezegd is, is gezegd en ds. De Jong gaat er uitvoerig op in. Hij vindt de opmerkingen van prof. Yoo wat te sterk aangezet en te kort door de bocht. Allereerst bestrijdt hij dat er sprake is van een **nieuwe** preekmethode, alsof de oude preekmethode overhoord is gezet. Uit publicaties van de vakgroep praktische Theologie in Kampen laat hij zien dat dat absoluut niet de bedoeling is. Op de gereformeerde traditie zoals die m.n. door prof. dr. C. Timp is ontwikkeld, wordt vandaag voortgebouwd door prof. dr. C.J. de Ruijter, drs. P.W. van de Kamp en de andere leden van de vakgroep. Er is wel sprake van ver-

KERNREDACTIE:

DRS. G. J. VAM MIDDELKOOP,
PROF. DR. B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER, DRS. B. BOS,
DRS. A. L. Th. DE BRUIJNE,
DRS. I.D. HAARSTMA, DRS. P. HOUTMAN,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, J.M. DE JONG,
DRS. A.S. VAN DER LUGT,
DR. J. SMELIK, DRS. H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT

H. PRINS, Meulenbeldlaan 159, 7602 XK Almelo,
tel. 0546-870843 E-mail: reformatie@wxs.nl

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:

De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen

UITGEVER:

Print Media bv, Bedum, Technische Realisatie Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7, 9780 AA Bedum
Telefoon. 050 - 3013636 Fax 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie)
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg
ING Bank 66 30 92 620

ABONNEMENT.

f 92,50 per jaar. Studenten f 77,- per jaar (binnenland). f 179,- per jaar (buitenland, zeepost) Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende jaar te geschieden

Losse nummers f 2.50 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

schuivingen of een uitbouwen van eerder gelegde accenten. Verder gaat De Jong in op de tegenstelling die Yoo lijkt te maken tussen een exegetische basis ("dat vindt men ouderwets") en aandacht voor de hoorder. De Jong stelt, dat er geen gereformeerd predikant te vinden is die noodzaak van een exegetische basis zal ontkennen. Daarom komt de bewering van prof. Yoo hem ongeloofwaardig voor.

Inderdaad, zo'n uitspraak uit de mond van prof. Yoo zou ongeloofwaardig zijn. Ik denk dan ook dat er sprake opnieuw sprake is van een misverstand. Ook Yoo beseft dat elke gereformeerde predikant op zijn studeerkamer zorgvuldig aan exegese doet. Maar met zijn opmerking over een 'exegetische basis' bedoelt hij te zeggen dat de tekstverklaring op de kansel zelf minder ruimte krijgt dan vroeger het geval was. Zeg maar het samen met de gemeente ouderwets (?) graven en spitten in de tekst. De aandacht van de gemeente vragen voor 'wat staat er nu eigenlijk?' Dat mist hij nu teveel.

Daarover moet de discussie gaan. Is het een goede en zelfs noodzakelijke ontwikkeling dat als gevolg van de directere afstemming op de hoorder de tekst als zodanig op de kansel minder dan vroeger ter sprake komt? Ds. De Jong lijkt die vraag in navolging van de bijgestelde preekmethode met 'ja' te beantwoorden en geeft daarbij zijn argumenten. Prof. Yoo echter vreest dat het de preek verzwakt.

'Stok' en 'bepalen'

In zijn laatste artikel gaat ds. De Jong in op de volgende uitspraak van prof. Yoo in het interview: "Je moet de preek dus niet laten bepalen door de hoorder". De Jong is er zeker van dat geen docent in Kampen zal beweren

dat dat wel moet. Ik ben het daar onmiddellijk mee eens. Ook met de opmerkingen die De Jong maakt over andere uitspraken van Yoo, die ik vrij weergeef: 'de mens is zondaar die graag naar de mond gesproken wil worden, hij heeft een stok nodig om hem in zijn luiheid op te porren'. De Jong zegt dan: er valt veel meer over de hoorder te zeggen. Er zijn bijvoorbeeld ook verdrietige mensen die geen 'stok' nodig hebben maar vertroosting. Ter illustratie haalt hij uit een opstel van J.R. Douma een lange opsomming aan die laat zien hoe uiteenlopend kerkgangers wel zijn.

Ik kan dat volmondig beamen, maar ik voeg er meteen aan toe - en daar zit het goed recht van prof. Yoo -: toch hebben al die uiteenlopende mensen één ding met elkaar gemeen: allemaal zijn ze zondaar. En allemaal hebben ze Christus nodig, allereerst om verzoend te worden met God. De meesten hebben ook regelmatig een stok nodig (scherpe wetsprediking bijvoorbeeld) als de staf van een goede herder die hen naar Christus toe drijft.

Kortom, er valt ongetwijfeld kritiek te oefenen op of nuancering aan te brengen bij de korte, pittige uitspraken van prof. Yoo. Alleen, het betreft hier een interview, en dat bovendien met iemand die uit Korea komt. Daarom is het misschien beter zijn woordkeus - 'bepalen', 'stok', 'mooi verhaal' - niet op een goudschaaltje te leggen. Je komt verder door te vragen naar de intentie van prof. Yoo. Het lijkt me dat hij zijn bezorgdheid uitspreekt over de effecten van een trend om in de preek meer dan vroeger te rekenen met de vragen en behoeften van de hoorder. Hij waarschuwt daarvoor. Die intentie pak ik net als De Jong graag op om er eens rustig over nadenken. Want er is

geen reden tot of behoefte aan paniekerigheid of stemmingmakerij over de mensen die zich in Kampen diepgaand bezinnen op datgene waar elke zondag zoveel van afhangt: de preek. Beter zijn respect, vertrouwen en gebed voor hen die daar in opdracht van onszelf (de kerken) hun werk doen. Zij hebben daar recht op. Maar ook op ons meedenken cii waar nodig onze kritische vragen. De Theologische Universiteit is tenslotte nog altijd de School van de kerken. Een gezonde wisselwerking tussen die School en die kerken is in beider belang.

Niet alleen Yoo

Niet alleen prof. Yoo is bezorgd over de prediking. Het valt op dat er meer bezorgde geluiden klinken. Daarbij denk ik nu nadrukkelijk niet aan kringen binnen onze kerken die 'over'bezorgd zijn en nogal eens conclusies trekken over de kerken in het algemeen en 'Kampen' in het bijzonder. Maar ook vanuit hoe-ken buiten onze kerken waar je het niet meteen zou verwachten klinkt kritiek op de preken in de christelijke wereld. Hieronder twee voorbeelden.

H. de Jong

In het augustus-nummer van *CVKoers* stond een interview van Paul Meinders met drs. H. de Jong, emeritus predikant van de Nederlands Gereformeerde Kerken met als titel: *Tegen de versimpeling*. Voor wie het niet weet: H. de Jong heeft dertig jaar lang als studentenbegeleider gewerkt, onder andere in het beoordelen van de eerste preek-oefeningen. In het artikel vertelt hij dat hij in de jaren zestig afstand heeft genomen van een wat al te afgepaste dogmatische en systematische benadering van de Schriften binnen de vrijge-

maakte kerken. Achteraf is hij daar wel wat op teruggekomen. In elk geval is hij kritisch over de prediking van de laatste tijd. Uit het gesprek een aantal markante uitspraken die in het kader van dit artikel te denken geven: - "Veel preken lijden onder het overwicht van psychologische en sociale aspecten."

- "Bovendien kom je als dominee in de verleiding al te pastoraal te preken. Je kunt je zo sterk richten op je gehoor, dat je iets zinnigs wilt zeggen over iedere persoonlijke situatie in de gemeente (...). Als je je daarentegen in de tekst verdiept en je handhaaft de vertroosting en de scherpte van dat Woord, dan ben je machtig in je spreken."

- "Het verweven van pastoraat in de prediking heeft waarschijnlijk te maken met de angst voor kerkverlating. Dominees willen geen voedsel geven aan deze tendens. Daarom zie ik predikanten soms angstig om zich heen kijken hoe hun woorden 'vallen' bij hun gehoor. Soms bekruipt mij de gedachte dat dominees tevreden zijn als hun gehoor tevreden is. Dat is naar mijn overtuiging echter geen goede maatstaf. Een dienaar van het Woord moet zonder vrees de Bijbel laten spreken. De uitwerking van het Woord op het gehoor kunnen predikanten met een gerust hart overlaten aan de Heilige Geest."

- "Alles wat maar zweemt naar het ingewikkelde en controversiële, wordt eruit (namelijk uit de prediking, kdv) weggelaten. Aanpassing aan heb begrip en de gemakzucht van de hoorders overweegt. Daardoor steken de mensen te weinig op in de kerk. Met name de prediking in de orthodoxe kerken gaat hieraan mank."

- "Aan de andere kant vind ik wel dat je jonge dominees een kans moet geven. Ik moet niet vergeten dat ik een bepaalde leeftijd heb bereikt. Het zou verkeerd zijn als ik zou willen dat jonge dominees

precies dezelfde keuzes maken die ik zelf zou maken als ik die preek moest houden. Ik ben al blij als jonge dominees een slordige diepgang hebben. Diepgang, daar zoek ik naar."

- "Vroeger waren preken meer tekstgericht. Tegenwoordig gaat alle aandacht uit naar de ontvangst bij de hoorder. We hebben het over de nadelen daarvan gehad, maar een voordeel is misschien toch wel dat je je niet verliest in een verhandeling die op geen enkele manier aansluit bij het leven in deze tijd. Het is tenminste een pogen het Woord van God bij de mensen te brengen. Ik weet alleen niet of dat altijd hetzelfde is als mensen bij het Woord van God brengen. Op dat punt heb ik zorg, maar ik ben niet zonder hoop."

Hans Wulffraat

Een maand later, in het september-nummer van *CV-Koers* heeft dezelfde Paul Meinders een gesprek met drs. L.J. Wulffraat. Hij is lid van een evangelische gemeente en verzorgt in evangelische kringen cursussen en trainingen op het terrein van gemeentebouw en toerusting. Het interview heeft als titel: *Het nuttigen van de hamburger*. Ook uit dit interview een aantal uitspraken.

- "Alles wordt getoetst aan de relevantie voor het dagelijks leven. Mensen willen wel luisteren naar het Woord van God, maar ze moeten er meteen iets mee kunnen. De tijd van degelijke, leerstellige preken is voorbij. Mensen kunnen bijvoorbeeld het geduld niet meer opbrengen om naar een grondige uitleg van het boek Openbaring te luisteren. Her is niet meteen toepasbaar en je hoort ze denken: her zal mijn tijd wel duren. En je krijgt als voorganger ook meteen te horen: 'Ik heb er niets aan gehad'. Ook dat is anders dan twintig jaar geleden.

Aan de andere kant: ik wil de prediking van 'vroeger' niet verheerlijken. Die prediking bediende volgens mij maar een klein deel van de mensen. Ik denk dat het heel goed en ook nodig is om de leer van de Bijbel helder te brengen, maar in her verleden was niet altijd duidelijk hoe je dat in je dagelijks leven gestalte kon geven. Nu slaan we een beetje door naar de andere kant. Alles draait om de toepasbaarheid in het hier en nu. Dat kan ertoe leiden dat bepaalde delen van de Bijbel in de schaduw komen te liggen."

- "Ik heb wel eens een vergelijking gemaakt met het nuttigen van een hamburger bij McDonald's: we komen met grote vragen en we willen binnen vijf minuten een hapklaar antwoord. Zeker als kwesties vragen om een genuanceerde benadering, haken nogal wat luisteraars af."

- "Dat is een boodschap die in deze hedonistische tijd niet goed valt. Ik maak mij zorgen om een benadering van de Bijbel als pil van God die je moet consumeren om je lekker te voelen. (...) Als je bijvoorbeeld eert confronterend bijbelgedeelte tactvol, liefdevol, maar toch eenduidig uitlegt, krijg je zo nu en dan al te horen dat dat jouw visie op de Bijbel is, maar dat anderen er een andere visie op na houden. Zodra het spreken van de Bijbel controversieel is, zie je dat dit mechanisme van relativiseren in werking treedt. Het gaat dan niet om de Waarheid, maar om jouw waarheid. Dat is een heel subtiele manier om het Woord van God 'onschadelijk' te maken. Op zo'n moment merk je dat argumenten ontleend aan de grammatica, de context en andere Schriftgegevens er niet toe doen."

Het zit in de lucht

Deze citaten uit de mond van nederlands gereformeerde en evangelische broeders vertonen op punten treffende overeen-

komsten met de uitspraken van de Koreaanse prof. Yoo. Daaruit zou je een paar voorzichtige conclusies kunnen trekken. Bezorgdheid over een prediking die vervlakt en teveel inspeelt op de hoorder lijkt een verschijnsel van deze tijd te zijn. Het speelt veel breder in Nederland dan alleen in onze kerken. De oorzaken zijn ook zeker niet eenduidig te zoeken in een 'nieuwe preekmethode' of zo. Klachten over oppervlakkige preken die teveel op de hoorder gericht zijn, zitten gewoon in de lucht.

Dat is reden genoeg om er nader op in te gaan. Maar trek niet te snel conclusies.

Klachten over preken kunnen minimaal de volgende vijf oorzaken hebben:

1. De preekmethode deugt, maar de predikant deugt niet: hij past haar verkeerd toe.

2. De preekmethode en de predikant deugen, maar de predikant kan gewoon niet beter.

3. De preekmethode en de predikant deugen, maar de hoorder deugt niet: zijn gehoor is verwend.

4. De preekmethode en de predikant en de hoorder deugen, maar de hoorder is ergens geblokkeerd

5. De preekmethode deugt niet. Het duurt dus even voor je bij oorzaak 5 bent.

Het kan trouwens ook best een combinatie van oorzaken zijn.

Niettemin moet je de klachten wel serieus nemen. Proberen te proeven of er waarheidselementen in zitten. Eerlijk bezien of er wellicht iets bijgesteld moet worden.

In het verleden vielen er klachten te registreren over de preken. Veel hoorders hadden niet het gevoel dat het over hen ging, ze herkenden zichzelf er niet in. Die klachten zijn in Kampen gelukkig uiterst serieus behan-

deld. Waar nodig heeft het een zekere invloed gehad op de preekmethode.

Vandaag klinken opnieuw klachten over de preken. Er zijn hoorders die zich zorgen maken over diepgang en een gemis ervaren aan dicht bij de tekst blijven. Je mag erop vertrouwen dat die klachten even serieus behandeld worden. En waar nodig invloed hebben op de methode.

Maar zat of zit het wel in de methode?

Naar het antwoord op die vragen zal de komende weken worden gezocht.

Ds K. de Vries is predikant van de Gereformeerde Kerk te Alphen aan den Rijn

Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven, Matteüs 11,28

Onrust

Rust. Bestaat dat? Waar kan ik dat vinden? Om mij heen is het één en al onrust. Nooit is het stil. Met raast maar door. En ik moet ook verder. Ik kan niet achterblijven. Ik moet voldoen aan de verwachtingen van anderen en van mijzelf.

Er is zo ontzettend veel dat mijn aandacht trekt. De televisie brengt een vloedgolf van informatie, films en ontspanning. Zo veel, dat je je er door opgejaagd kunt voelen.

Internet is een nieuwe bron van onrust. Doodmoe kom ik terug van vakantie. 'Ja hoor, heerlijk uitgerust, ik kan er weer even tegenaan'. Teveel rust bezorgt je toch ook een schutdgevoel?

Druk zijn geeft je het idee dat je belangrijk bent.

Op zoek naar rust

Nog nooit is er zoveel geschreven over 'burn-out' als de laatste jaren.

Het aantal mensen dat arbeidsongeschikt is, is groot. We jagen elkaar op, en we worden opgejaagd door ons werk, onze welvaart, en de kerk waar **we** bij horen. Heel veel is verplicht, je kunt je er niet aan onttrekken. Met als gevolg dat veel mensen rusteloos op zoek zijn naar rust. Bestaat dat? Rust?

Of moet je daarvoor naar een gebied, waar geen mens woont, en de vooruitgang nog niet is doorgedrongen? Maar dan neem je jezelf nog mee, met alle eisen die je aan het leven stelt. Eén brok onrust.

Rust bij Jezus?

Jezus zegt: komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven. Dat klinkt als muziek in de oren. Er is dus toch ergens rust te vinden. Bij Jezus. Maar is dat **wel** waar? Jezus vraagt toch juist alles van je? Lees de Bergrede maar. Daarin maakt Jezus duidelijk, dat Hij de wet niet opheft, maar juist aanscherpt. Hij handhaaft de wet in zijn volle betekenis. Hij eist volmaaktheid.

Zijn christenen dan van die mensen die rust uitstralen? Mensen aan wie je kunt zien dat ze rust hebben gevonden? **Ts** het een verademing om in de **kerk** te komen? Een opluchting voor een opgejaagd mens? Of word je juist onrustig, en komen er allerlei verplichtingen op je **af**?

Zo is het toch? Jezus legt beslag op heel je leven. Hij vraagt alles van je.

De bron van onrust

Maar wat is de bron van alle onrust? Dat je zoveel te doen hebt? Dat er zoveel op je af komt? Dat je niet genoeg slaap krijgt? Dat je te weinig vrije dagen hebt?

Het probleem zit veel dieper. Namelijk dat je het zonder God wilt doen. Daardoor is al die ellende en onrust in de wereld gekomen. Daardoor is het leven een strijd, zelfs als je in weelde baadt. Omdat God ver weg is. Onbereikbaar ver weg. Omdat je alles zelf wilt doen.

Rust bij Jezus

Met dat probleem heeft Jezus afgerekend. Want als je naar Jezus toekomt, leer je ook God kennen als je Vader. Inderdaad, je leert dan heel scherp je fouten en je gebreken zien. Jezus draait er niet om heen. Hij wijst je aan waar je verkeerd zit. En inderdaad, er zijn heel veel verplichtingen. God eist alles van ons. Maar als je naar Jezus toegaat ontdek je iets *heel* belangrijks: wat Hij van je vraagt, dat geeft Hij ook. Al je schuld tegenover God betaalt Hij af. Maar dat ontdek je alleen, als je ziet dat in Jezus geloven een relatie inhoudt. En niet een kwestie is van voldoen aan een lange lijst verplichtingen. Jezus volgen betekent niet studeren in een dik wetboek. Je aan allerlei regeltjes houden. Maar Iemand leren kennen. Hij staat voor je in. Door de band met Jezus wordt je relatie met God hersteld. Dat brengt rust in je leven. Niet de rust van iemand die geniet van zijn welverdiend pensioen. Maar de rust van iemand die weet dat hij geaccepteerd wordt. **Helemaal**. Met al zijn zonden en gebreken, pijn, en overbelast zijn. Zoek je rust bij Jezus. Zijn last is licht. Want Hij draagt die zelf voor je,

Ds. D. Mak is predikant van de Gereformeerde Kerk te Hoek

MOETEN WORDT ONT-MOETEN

wandelen met God

*Leven met Christus a leven uit genade. Dat is het wekerend refrein van deze artikelen. **Hefzal** een sleutel blijken **&** zijn voor ons geestelijk leven, Een opening, een poort tot een ander en nieuw leven. Verrassend. Ontdekkend ook. God is nota bene zondaren genadig!*

Dit is niet alleen verrassend, omdat velen onder ons steeds weer opnieuw hij zichzelf ontdekken, dat ze nog steeds door hun prestaties en harde werken bij God proberen te horen. Wal een opluchting is het, dat het evangelie zegt, dat wij door het geloot door genade hij God horen. Wij horen niet bij God, omdat we zo goed zijn; wij horen hij God, omdat **Hij** zo goed is. Inderdaad, dit is de wereld op de kop. Dit is de omkering van alle waarden. Dit is verrassende genade.

Maar niet alleen opluchting... Ook iets anders kan er gebeuren, wanneer een christen opnieuw of voor het eerst gaat ontdekken, dat hij/zij door genade hij God hoort. Dat wil ik in dit artikel duidelijk maken.

De afgelopen twee artikelen stonden we uitvoerig stil bij onze zonden. Ontdekken, wie je van nature, uit jezelf, bent voor het aangezicht van de heilige God en dan ontdekken wie je door Gods genade mag zijn...

Dat doet je beseffen, wat genade is: je bent een vijand, God maakt je een vriend; je bent een zondaar, God verklaart je heilig; je

hcent goddeloos. God laat zijn eigen Geest in je wonen; je bent verloren, God raapt je op; je hebt straf verdiend, God geeft je zegen.

Waarom doet God dat? Alleen, omdat Hij dat wil; alleen om het lijden en sterven van Christus. Hij gaf zijn Zoon uit liefde over aan de dood, om ons het eeuwige leven te geven. Maar doet God dit dan echt uit Zichzelf? Of vindt God toch **wel** iets goeds in ons? Het evangelie zegt in alle toonaarden en op alle mogelijke manieren, dat God niets in ons heeft gevonden wat Hem reden geeft ons zijn genade te geven. **Hij** neemt daarvoor **redenen uit Zichzelf**. Daarom was onder onze vaders in het geloof dit een gevleugeld woord: Als ik ook maar één zucht aan mijn redding zou moeien bijdragen, ben ik voor eeuwig verloren.

Waar staat deze radicale boodschap in de bijbel? Denk u aan de gelijkenis van de verloren Zoon (*Lucas 15,11-32*). Volkomen berooid en verloren neemt de vader hem aan. Geen verdienste, maar genade. Of denk aan de gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard (*Mattheus*

20,1-16) Zij, die een uur hebben gewerkt, krijgen evenveel als zij, die de hele dag hebben gezwoegd. Of denk aan het verhaal van de koning, die afrekening wilde houden met zijn slaven (*Mattheüs 18,21-35*). Een gigantische schuld wordt kwijtgescholden. De koning vindt geen reden in de slaaf. De reden ligt enkel en alleen in zijn goedheid.

Het is het waard hierover een tijd na te denken. Lees deze gedeelten eens over en overdenk, dat God zo met u omgaat. U bent de verloren zoon: u bent de arbeider op het laatste uur; u bent de slaaf met een torenhoge schuld...

Ik herhaal op dit moment de conclusie, die als rode draad door deze artikelen wil lopen: *in de ontmoeting van **de heilige God met zondige mensen wordt iets moois geboren. God noemt het zijn genade.***

En nu gaan we de stap zetten, waar ik eigenlijk al artikelen lang naar toe werk.

Wat gebeurt er nu met je, wanneer Gods genade je overkomt? **Dart smelt je hart!**

Wanneer je Gods genade beleeft; wanneer je steeds weer opnieuw en steeds meer beseffen gaat, hoeveel God van je houdt, nu Hij zijn eigen Zoon ook voor jou heeft opgeofferd: wanneer je beseft, met hoeveel goedheid van God je omringd bent, dan verander als mens.

God houdt van jou! Het kan niet anders, of je wordt nu een ander mens, door Gods liefde veranderd.

Stel, je bent erg **ziek** en iemand verzorgt je **tot** en met, dag in dag uit, omdat hij/zij van je houdt, zul je dan **niet** getroffen worden door zoveel liefde? En stel, die persoon vraagt later iets van je, zul je dan iets over je krijgen van: dat moet dan maar? Ik denk, dat je integendeel graag over de brug komt!

Waarom?

Wel, je hart naar die persoon is veranderd. Je bent ontdooid door zoveel bewezen liefde. In je hart is jouw liefde wakker gemaakt. Je hebt een mens ontmoet met een hart van goud. Als hij of zij nu iets van je vraagt, doe je dat maar wat graag. Niet omdat het moet, maar omdat je liefde hebt ontmoet.

Zo mag het gaan in ons leven met Christus.

In het christelijk leven is er geen sprake meer van moeten. Omdat je Gods liefde hebt ontmoet. Hier wordt alles anders. *Moeten wordt ont-moeten.*

In het vervolg zullen we dit inzicht gaan verzilveren. Als God het wil...

Ds. H.J.D. Smit is predikant van de Gereformeerde Kerk te Amsterdam Zuid/West

Persbericht

Meer samenwerking tussen 'Kampen' en Apeldoorn

Er komt een intenâeveve samenwerking tussen de theologische universiteiten van de Gereformeerde Kerken in Kampen en van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Apeldoorn. Daartoe hebben beide curatoria besloten.

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Haarlem-Noord 1998 en de generale synode van de Gereformeerde Kerken Vrijemaakt van Leusden 1999 gaven, elk met een eigen toesplitsing, opdracht om, naast de samenwerking die met betrekking tot de vooropleiding al bestaat, op andere mogelijkheden van samenwerking attent te zijn. Een gezamenlijke commissie heeft geïnventariseerd wat er aan samenwerking bestaat en heeft voorstellen gedaan om deze te intensiveren. Het rapport **daarover** is door beide curatoria integraal aanvaard.

Het motief voor samenwerking ligt primair in de roeping om de enigheid van het ware geloof die Christus geeft concreet gestalte te geven. Daarnaast is er de overeenstemming in de doelstelling tussen beide universiteiten. De actuele theologische situatie, waarin voor de gereformeerde theologie nauwelijks aandacht is, maakt het noodzakelijk de samenwerking te versterken. Ook door het beleid **van** de overheid zullen beide universiteiten elkaar in de toekomst nodig hebben.

Concreet is besloten om een gezamenlijke stuurgroep te benoemen die een beleidsplan voor meerdere jaren zal opstellen. Een commissie van docenten moet voorstellen doen voor structurele samenwerking m.b.t. het onderwijs. De beide rectores krijgen opdracht om voorstellen te doen op het gebied van onderzoek en organisatie.

*Voor de beide curatoria,
G.C. den Hertog,
president-curator
A. de Snoo, president-curator*

Broeders en zusters helpen?

Cursussen Pastoraat

GVI

GVI: training, toerusting en begeleiding / www.gvizwolle.nl / (038) 4270400

ALS...

evangelisatie en zending

Stel je voor dat ongelovigen je geregeerd aan je mouw trekken: "Hé, mag ik met je mee naar de kerk? Mag ik jouw God ook dienen? Leer mij alsjeblieft jouw God kennen". De Here beloofde het in Zacharia 8:22,23: 'Ik ga jullie een geweldige toekomst geven. Heidenen zullen jullie smeken om met je mee te mogen, Slechts één voorwaarde: blijf op Mij vertrouwen; geloof; luister en doe echt wat Ik zeg' (vs 76). Helaas, Israël voldeed niet aan de voorwaarde. En God gaf het dus niet,

'Als... dan...'

Dit voorwaardelijke is in heel het Oude Testament aanwezig is'. Ook in de psalmen. Te beginnen bij psalm 1 (*Welzalig is hij, die...zus en zo doet*).

God belooft grote dingen aan zijn volk. Want zij zijn (door genade en vergeving) echt geadopteerd. Hij geeft zijn hulp. Door nu op Hem te vertrouwen kunnen ze ook echt in zijn wegen gaan. Door geloof (= vertrouwen) zijn de geboden van God niet te moeilijk voor kinderen van God, zegt Deut 31:11v. Door zich daaraan te houden mag en kan Israël naar de vervulling van al Gods beloften wandelen?.

Ook in het Nieuwe Testament is dit voorwaardelijke overal aanwezig. Je hoeft alleen het begin van de Bergrede te lezen. Daar zegt Jezus wie er zalig zijn: voor wie het koninkrijk van God is, wie God zullen zien en wie Gods troost ontvangen (Matt 5:3-11). Ook de bekende nodiging van Jezus om bij Hem rust te vinden (Mat 11:28,29) gaat gepaard met

het spreken over een juk *en een last die je op je moet nemen*. Ze zijn weliswaar *zacht en licht* (dankzij de hulp van zijn liefde en Geest), maar het is wel een voorwaarde? Ook de belofte dat God alles doet meewerken ten goede geldt *alleen voor hen, die Hem liefhebben* (Rom 8:28). Daarom mogen we de vraag of wij voldoen aan de voorwaarden nooit ontwijken. Want het zijn echt Gods voorwaarden bij zijn beloften'.

Het eigenlijke probleem zit binnen

Aan de voorwaarden werd in het Oude Testament vaak niet voldaan, doordat Israël vaak ongelovig of afvallig was. Dat was en is altijd het kernpunt. Nooit waren de kracht van de Filistijnen, Babyloniërs of welke omstandigheden ook het probleem voor Israël. Het probleem zat altijd weer in hun harten: hun ongeloof, onwilligheid en ontrouw. Kijk maar: zo gauw er bekering is stuurt God gewoon een redder (denk aan de richte-

rentijd). Het Oude Testament is er vol van: geen nood is God te groot. Als Israël maas dicht bij de Here blijft kan het alle moeiten de baas. Maar Israël zocht het geluk vaak bij andere goden. Daárom was het zo vaak een zwak volkje.

In het NT lezen we hetzelfde. De gemeenten zijn krachtig en hebben impact in hun omgeving. Als ze maar dichtbij de Here blijven en dus leven uit geloof en in vertrouwen op de hulp van Jezus en de Heilige Geest. Dan kan de gemeente *uit* gegeven *kracht* leven naar de geboden (zoals Jezus die bv in de Bergrede gegeven heeft). Dan overwint de kerk de wereld (1 Joh 5:4). Ook a? ondervinden ze moeiten en tegenslag. Dan groeit het koninkrijk van God in de wereld (Rom 8:37). Zeker es vallen doden (Hand 12:1,2), maar God houdt de macht (Petrus werd bevrijd, vs 7). Paulus en Silas komen wel in de gevangenis. Maar ze weten door het geloof: *niet de omstandigheden zijn bepalend, maar onze Heer*. Toen zongen en baden zij en maakten ze wonderlijke dingen mee (Hand 16). Jezus is in hen en bij hen. Daardoor geloven ze dat ze sterker zijn dan de wereld om hen heen. Dat geloof maakte hen door lijden en dood heen tot overwinnaars. Jezus gaf gelovigen impact in hun omgeving.

Vandaag niet anders

Wat is de oorzaak van onze geringe impact als kerken in Nederland? Is dat het post-modernisme? Zit daar het grote

probleem voor God en voor ons? Wie dat denkt vergist zich. De moeite zit vooral binnen de kerken zelf. Zo leert de Bijbel ons de situatie analyseren⁴.

Toen Jezus de kandelaar (= de gemeente) in Efeze dreigde weg te nemen, was dat niet vanwege de overmacht van het heidendom. Nee, de oorzaak was dat de vurige liefde tot God en voor de (verloren) naasten niet meer in de gemeente leefde (Op. 2:4-6).

De oorzaak ligt bijbels gezien nooit in de omstandigheden maar vrijwel altijd **binnen** de kerk! Voor de bijhelgetrouwe Efeziërs was dat schokkend. Het is voor Nederlandse kerken met weinig impact, die vandaag net zo trouw aan de confessie zijn als de Efeziërs van toen, even schokkend en ontdekkend.

Als Israël niet echt toegewijd was aan de Here, dan raakten zij de invloed op de wereld van hun dagen kwijt. Dan kreeg de wereld zelfs invloed in Israël. Dan verloren zij zelfs mensen aan de wereld in plaats van es te winnen. Zou **het** vandaag anders zijn? Vandaag op de macht van de secularisatie wijzen als oorzaak is een versluieren van het echte probleem. Filistijnen waren nooit te sterk als Israël trouw was. De wereld is alleen sterker dan de kerk, als het leven binnen de kerk te weinig aan God toegewijd is! ALS Gods volk in **het** algemeen te druk is met eigen welzijn, en genoeg neemt met een middelmatig niveau van levensheiliging, DAN verdwijnt Gods zegen. Dan onttrekt God ons al meer de impact op onze omgeving én verliezen we leden.

Belofte en voorwaarde bij Jezus

U bent het licht voor de wereld of liet zout voor de aarde (Mat 5:13,14). Dat wil Jezus echt van zijn volgelingen maken. Dit is een gigantische belofte! Het

back Handelingen vertelt hoe dat in de eerste eeuw werkte. Dankzij de bijstand van de Heilige Geest. Een heerlijke geschiedenis van een pittige en lichtgevende kerk, die geschiedenis maakt. Het roept de vraag op: hoe worden christenen zo lichtgevend in hun omgeving? En zo pittig en bederfwerend? Het antwoord geeft Jezus o.a. in de zaligsprekingen, die voor deze grote belofte staan (Mat 5:3-11). Hij geeft daar een scherpe en heldere profielschets voor christenen. **Zó ben je echt zout en licht.**

We moeten ons dus beproeven: zijn Gereformeerden in doorsnee zulke mensen: arm **van** geert, **treurend, zachtmoedig en hongerend naar meer** heiligheid, enz?

We denken soms dat kerkleden vanzelf al zout en licht zijn. Maar dat is onjuist. Jezus noemt hier de kenmerken van het ware geloof in I-Jem! Vervolgens wijst Jezus in de Bergrede op ons leven naar de wet (vs 17-49), op ons geven, bidden en vasten, enz. En Hij eindigt met de ernstige woorden: **alleen wie deze woorden van Mij hoort en ze doet wordt behouden!** (7:24-27)⁵.

Alleen wie de Geest van Jezus heeft kan deze woorden van Jezus naleven! Wedergeboorte is dus de voorwaarde. En die belooft Jezus te geven aan ieder, die dat bij Hem zoekt. Dat is dus de weg naar meer impact op onze omgeving. Dit is het hoopgevende en werkelijk inspirerende nieuws voor onze kerken in de 21e eeuw.

Eenheid geeft impact

Ook in Joh 17:21-23 blijkt de werkwijze van God de Vader en Jezus. Als we een zijn met Hem en met elkaar gaat de Geest daarmee de wereld overtuigen, dat het evangelie wat we spreken betrouwbaar is. De Geest wil het leven van de kerk en dus van ons maken tot het levende bewijs

voor de waarheid van het evangelie. Op een andere manier zal en kan de kerk nooit indruk maken. Dan zullen er hier en daar nog weleens mensen gewonnen worden, maar dan zullen de kerken weinig vruchten dragen! Is dat niet de situatie waarin we als kerken verkeren? Zoeken wij ernstig naar die eenheid en eensgezindheid die Jezus als voorwaarde stelt?⁶

De enige en begaanbare weg

Ook in de tijd van het postmodernisme wijst Gods Woord de weg voor de kerken om weer impact te gaan krijgen in onze wereld. De weg om veel vrucht te gaan dragen (Joh 15:5). God de Vader en Jezus willen dat graag (vs 6) en willen daar dus alles aan doen! Maar hun plan is ons daarbij in te schakelen. En dit gaat nooit automatisch, maar altijd **via** geloof en **onze** levensheiliging. **Want zonder intense hand met Hem kunnen we niets** (Joh 15:4,5).

Het is vandaag niet moeilijker voor God om mensen tot bekering en wedergeboorte te brengen dan vroeger. Ook toen **was** het een groot wonder van Gods genade. Maar Hij **wil** zulke wonderen doen ALS... zijn kinderen echt getuigen zijn van Hem en daarom vol willen worden van de Geest. Als ze er werkelijk op gericht zijn als nieuwe gemeenschap te **willen** leven.⁷

Handelingen 2:ev vertelt over het leven van de gemeente in Jeruzalem. Dat trok de aandacht. **Zou** dit niet in de Bijbel staan om ons te laten weten, dat door de Pinkstergeest **zó** gemeente zijn ook vandaag echt mogelijk is?⁸ Pas als God ons vervult met zijn Geest komt er impact op de omgeving. De **kerk** is en blijft totaal afhankelijk van Hem. Laten we daarom naar deze gave gaan hunkeren. Sterk verlangen

naar meer volheid. Naar meer heiligheid in ons leven. Door de Geest van Jezus, die ons gegeven is. Dit is de *enige* weg naar meer invloed van Christus' kerk in Nederland. En dit is **ook** een *begaanbare* weg. Als we het Woord geloven en vanuit dat geloof Hem om hulp smeken. Daar begint het mee. En dat blijft het beslissende: smekend en hunkerend gebed.

Moge de gemeenten dit verlangen krijgen. Want wijzelf en onze gemeente mogen Gods belangrijkste instrument zijn om de wereld om ons heen te overtuigen dat Hij bestaat en liefde is en nieuw leven geeft. Als **we** onze door God gegeven energie, tijd en geld ⁹ daar meer op gaan richten - dan is er goede hoop dat God (weer) grote impact gaat geven. Ook in een wereld van post-moderne mensen.

Zie ons vorig artikel 'Er is hoop voor de kerken. **ALS**...'

⁸ God stelt *in zijn* door Hem opgericht verbond *zijn* verbondsvoorwaarden. Letterlijk moest Israël in geloof en gehoorzaam achter God aan gaan. Zó zouden ze het beloofde land bereiken. Door niet aan die *voorwaarden* te voldoen is een hele generatie Israëlieten niet in het beloofde land gekomen. Geloof en gehoorzaamheid vormen een eenheid. Vergelijk Hchr 3:18,19 met 4:2,6. Verder getuigt heel Hchr 11 ervan: 'Door geloof deed...'

De gedachte aan verdienste is hierbij uitgesloten. Zie vorig artikel

⁹ Natuurlijk moeten we het post-modernisme goed analyseren. Dat is nodig om te weten waar je accenten moet leggen als getuigen. Juist ook de liefde voor verlorenen nu ons heen dringt ons om daar goed studie van te maken. We willen onze naasten toch raken met de boodschap. Maar het is niet het hoofdpunt waar vandaag de schoen wringt!

¹⁰ In Luc 14:34,35 waarschuwt Jezus (net

als in Matt 5:13) dat wij als zout echt waardeloos kunnen worden en dan ook vertrapt door onze omgeving. Dat gebeurt als de liefde tot Hem matig en niet meer vurig is. Als we Hem **niet** echt liefhebben boven alles (vs 26,27) kun je geen zuur zijn! Bereken de kosten (vs 28-33). Wie dat niet **duet** en niet in alles met en voor Hem wil leven zal vertrapt worden (vs 34,35) en dus géén impact hebben op z'n omgeving!

¹¹ Eensgezindheid met Jezus is dankzij de hulp van de Geest een uitvoerbare opdracht (Filip 2,5). God belooft *het willen en her werken* te geven (vs 13). De vraag is of we in de kerken *daar* naar jagen en het in de praktijk net zo belangrijk vinden als Jezus. Dan alleen verdwijnt alle onenigheid over bijzaken en worden we een levend en zichtbaar Lichaam van Jezus up darde.

¹² Er zijn gemeenten in Nederland die daar duidelijk op gericht zijn. Er is een openheid voor verandering (ook passend bij onze post-moderne tijd) waar dat naar nodig lijkt; persoonlijk of als gemeente. Deze kerken groeien echt in geloof en in getal. Kerken die deze sfeer vandaag missen raken tot zijn vastgeroest in tradities. De werking van Gods Geest is in zulke kerken nauwelijks merkbaar wat o.a. blijkt uit het feit dat de bewegelijkheid voor verlorenen in de wereld rondom daar gering is. Evangeliserend is men in veel gemeenten niet echt. En het ergste is: veel leden vinden dit 'normaal'?

¹³ Een radiopreek hierover gaf de bemoeidigende boodschap: Gemeente, het kan! Ja, ook in onze tijd! Uiteraard met andere vormen. Maar wel diezelfde sfeer en mentaliteit, die toewijding van heel het leven aan Jezus en Gods koninkrijk, diezelfde liefde voor verloren naasten om je heen. Het kan!

¹⁴ Hierbij denk ik ook aan duidelijk herkenbare diakonale projecten waarvoor we echt offers gaat hincgen. Kunnen wij Gods liefde niet meer vertalen in *klin-kende* munt?

Ds. A. de Ruiter is predikant van de Gereformeerde Kerk te Enkhuizen

uit de kerken

Gramsbergen – Nieuw adres ds. Noordzij: De Anerdijk 4, 7783 CM Gramsbergen, tel. 0524-560834

Bodegraven – Adres ds. H. ten Brinke: Stationsweg 17, 2411 CK Bodegraven, tel. 0172-652277 (werk); Cortenhoeve 2, 2411 JM Bodegraven, tel. 0172-652838 (privé); e-mail: tenbrinke@plant.nl

Groningen-Helpman – Adres ds. J.T. Oldenhuis: De Mérodelaan 7, 9721 XA Groningen, tel. 050-5290224

Kampen – Het juiste telefoonnummer van kandidaat J.H. Soepenbergh is 038-3331055

Classis Midden-Holland – Ds. R.J. Blok is per 1 augustus 2000 losgemaakt van zijn verbintenis aan de gemeente van 's-Gravenhage-Zuid/Rijswijk. Momenteel kan ds. Blok beroepen in overweging nemen. Zijn telefoonnummer is 06-21272713

(BIJ EEN LIJSTTREKKER)

Van her puzzelen achter de schermen over de vraag wie de lijsttrekker moet zijn van de Christen-Unie bij de eerstkomende Tweede-Kamerverkiezingen, blijkt af en toe iets naar buiten. Het Nederlands Dagblad van 2 september berichtte dat volgens RPF-fractievoorzitter L. van Dijke de RPF meer stemmen kreeg dan het GPV en electoraal 'in de lift zit en het GPV niet. Het zou dan raar zijn wanneer het GPV de fractievoorzitter levert'. Op 4 september schreef het Reformatorisch Dagblad dat Van Dijke volgens zijn zeggen misvormd was geciteerd en dat er ook argumenten zijn om een GPV-lijsttrekker aan te wijzen. Maar volgens het Nederlands Dagblad zei Van Dijke ook dat het 'een vreemde figuur' is als de toekomstige ChristenUnie-fractievoorzitter van buiten de huidige fractie zou komen. Dit laatste bestreed Van Dijke niet.

Politieke rituelen

Het Nederlands Dagblad citeerde ook een vroege uitspraak van Van Dijke dat hij 'beschikbaar is voor de functie waartoe de partij hem roept'. Volgens deze krant is het vaststellen van de kandidatenlijst nu in volle gang. Er zijn hierover binnen de RPF al veel gesprekken gevoerd, naar het GPV was er nog maar pas mee begonnen. Het Reformatorisch Dagblad van 2-9 formuleerde het wat sappiger: De RPF is al lang klaar en ieder weet dat ze Van Dijke op nr. 1 heeft staan, maar bij het GPV verloopt het veel moeizamer en werd gevraagd om uitstel. Bovendien 'gist en kookt' het in de achterban van het GPV. Nu zullen de journalistieke oogmerken bij het Reformatorisch Dagblad (met de SGP op de achtergrond van

veel lezers) wel enige streken anders zijn gericht dan die bij het Nederlands Dagblad. Dit blijkt duidelijk als het Reformatorisch Dagblad werkt met de kop: 'GPV lost langzaam op in RPF'. Deze kop dekt dan het verhaal waarin staat dat het bestuur van de ChristenUnie een RPF-voorzitter heeft en een GPV-er als vice-voorzitter en dat het wetenschappelijk instituut van de ChristenUnie prof. Roel Kuiper (RPF) als directeur heeft, en een GPV-er als adjunct, en dat sterke 'topfiguren' uit het GPV, zoals Schutte en Cnossen verdwenen of verdwijnen. Eerder (28 aug.) werd van CDA-fractievoorzitter De Hoop Scheffer de uitspraak weergegeven: 'Niet onterecht noemt men de ChristenUnie wel een christelijk GroenLinks'. Het is allemaal quatsch en hoort bij het politieke gehakketak. Maar

dit neemt niet weg dat enige achtergronden bij de kwestie van de kandidatenlijst van de ChristenUnie bij confessioneel-gereformeerde kiezers wel meer publieke aandacht mogen krijgen dan tot nu toe.

Confessionele achtergrond

Ik heb in het verleden o.a. in deze rubriek meermalen een betere profilering van het verticale element in de nieuwe programma's van de ChristenUnie bepleit. Dit geschiedde als gevolg van confessionele correcties op de neutralistische tekortkomingen in het vroegere programma van dr. A. Kuyper en de oude A.R.-Partij. De RPF liet nooit blijken van deze correcties kennis te hebben genomen. Het was K. Schilder die deze correcties aan het licht bracht (zie bijv. diens *Heidelbergse Catechismus* S, bij vr. 8, Goes, 1947, 374, of zijn toespraak over 'gemene gratie' in 1948 op het Amersfoorts congres dat tot de oprichting van het GPV leidde). Het GPV heeft die correcties ter harte genomen en dankte hieraan zijn eigen gezicht in de politiek. Dit eigen gezicht werd in de Kamer voor het eerst door Jongeling vertolkt en was heel wat meer dan alleen maar het (onvruchtbare) kerkpolitieke isolement waarmee velen het GPV wilden identificeren. Deze winst van het verleden mag in de ChristenUnie niet verloren gaan. Maar prof. Roel Kuiper schreef in *Afgestemd* (een RPF-orgaan) van 2-7-99, dat we afscheid moeten nemen van het verleden.

Akkoord - ik heb Fil.3:16 (Vergetende hetgeen achter mij ligt...jaag ik naar het doel...) als lijfspreuk boven mijn schrijftafel hangen. Maar toch maakt het verschil of dit verleden alleen maar is gestempeld door een min of meer vervaagde politieke leer van Kuiper met zijn neutrale staat, of door hetzelfde met de wetenschappelijk gefundeerde correcties van Schilder. Ik erken met genoegen dat de RPF wel degelijk leden telt die hebbelijk kritiek hebben op de neutralistische trek in de politieke leer van de oude A.R.-Partij. De RPF herbergt ook oud christelijk-historische mensen die iets afweten van bezwaren tegen Kuipers politieke gedachten. Ook kun je er in overeenkomstige richting (soms) schrijvende RPF-leden als J.H. Velma, A. Kadijk, A. Vente ontmoeten. Verder denk ik aan oud-NEV'ers die er nog zijn in de RPF. Maar zij staan vandaag niet vooraan.

Dit gaat niet alleen over theorie en geschiedenis waarvan je in de praktijk in de Kamer weinig merkt. Op 31 augustus en 2 september verschenen in het *Reformatorisch Dagblad* twee reacties op de hernieuwde oproep van oud-premier Van Agt tot een ethisch reveil. De ene was van prof.dr.B. Kamphuis en de andere van prof.dr.R. Kuiper. Beiden schreven, dat Van Agt in zijn oproep tekortschoot. Kuiper schreef dat het 'voor een christen' niet gaat om de regels van een goede moraal, maar om de publieke dienst aan God. Wat ik echter jammer vind, is dat hij dit nu niet meteen betrok op de overheid en de gehele samenleving. Zo blijft 'paars' juist op dit punt buiten schot. In plaats daarvan schreef hij dat een massale bekering niet te verwachten is. Nee, die was sinds de dagen van Kain (buiten het oude Israël) nimmer te verwachten. Toch zijn er wel samenlevingen

geweest, waar God publiek de erkenning en eer ontving. Kamphuis schreef dan ook dat bij de oproep van Van Agt de secularisatie van onze samenleving en van de overheid ter sprake moeten komen. Dan blijft 'paars' op dit punt dus niet buiten schot. Kamphuis wees op Ps.14:1 (De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God; zij bedrijven gruwelijke misdaden...). En op Dostojewski's 'De gebroeders Karamazow'. waar staat: "Als er geen God is, dan is alles geoorloofd".

Een lijsttrekker met principieel-politiek profiel

Gezegd is, dat nu Uniebestuur en wetenschappelijk instituut al een RPF'er als praeses hebben, het evenwicht vereist dat een GPV'er de voorzitter wordt van de Christenunie-fractie in de Tweede Kamer. In de ChristenUnie beschouwen de leden GPV en RPF elkaar immers als gelijkwaardige partners (aldus punt b van de 'bestuurlijke uitgangspunten' die ons op de uniëingsvergadering van 22 januari in Ede zijn voorgelegd).

Maar dit moet niet de doorslag geven. Terecht is opgemerkt dat 'de beste' die **beschikbaar** is, de lijsttrekker-fractievoorzitter moet worden. Voor een principieel partij moet de beste iemand zijn die zich principieel-politiek kan profileren over de hele linie. Deze persoon kan dit als hij/zij het bezwaar tegen de neutralistische liberale democratie kent en in toepassing kan brengen. Zo'n lijsttrekker zou een RPF'er kunnen zijn, maar voorzover ik zie, treden zulke RPF-ers nog niet op de voorgrond, of ze zijn nog zoekend. Tot de meest bekende GPV-ers die nog overblijven (na het vertrek van Schutte en Cnossen), behoren het Kamerlid E. van Middelkoop en oud-Tweede Kamer fractiemedewerker en

Haags gemeenteraadslid drs. M.P.H. van Haften. Persoonlijk zou ik op het uitstekend bekende Kamerlid Eimert van Middelkoop als lijsttrekker van de ChristenUnie graag mijn stem uitbrengen. Het dagblad **Trouw** wees hem aan als mogelijk alternatief voor een RPF'er. Maar de vijf ChristenUnie-Kamerleden van nu kennen elkaar door en door en als in een nieuwe situatie een nieuwe persoon aan het roer moet komen, is het moeilijk als een van de vijf wel en een ander geen roerganger wordt. Is een buitenstaander dan beter? Martin van Haften is wel en geen buitenstaander. Hij is buitenstaander omdat hij niet tot de fractieleden behoort. Maar hij weet veel van het Kamerwerk omdat hij na zijn Leidse studie van 1975-1995 vertrouwd fractiemedewerker was. Zelfstandig werker bewees hij te zijn toen hij in 1990-1996 als lid van de Haagse gemeenteraad optrad en de prijs verwierf als raadslid van het jaar (wegens helderheid, sociale vaardigheid en... humor). Hij werkt nu bij Binnenlandse Zaken als secretaris van de Raad voor het openbaar Bestuur en heeft dus bepaald wel kennis van zaken. Eerder dan vele anderen was hij steeds een bepleiter van samengaan met de RPF. En hij is beschikbaar als Kamerkandidaat. Er is nog een reden waarom hier wordt gepleit voor een lijsttrekker, die aan de gewenste principieel-politieke profilering voldoet. Want een lijsttrekker die hieraan niet voldoet kan vandaag ook bij de eigen achterban wel eens averechts gaan werken. Het *Reformatorisch Dagblad* schreef dat het gist en kookt in de achterban van het GPV. Nu valt dat wel mee, maar eerder kun je zeggen dat men aarzelt of slaapt. Te weinig horen zij aan de regering met goed verstand de lof verkondigen van de Heer die hen wakker maakt. Zeker, het is moeilijk

om dit te doen. maar het moet wel. Want het gevaar bestaat dat anders te veel GPV-ers, nu zonder Schutte, en met een lijstaanvoerder die het 'verticale' appèl op de overheid nog onduidelijk uitbrengt, niet naar de stembus gaan of een proteststem uitbrengen op de SGP.

Er wordt nu gewikt en gewogen. Straks wordt de conceptlijst aan het Uniecongres voorgesteld. Het Uniebestuur stelt dan de lijst vast. gehooisd het congres. Het congres zal niet veel meer aan de conceptlijst kunnen veranderen. Het zal in dat stadium geen brokken willen of kunnen maken en de lijst goedkeuren. Het congres moet dan **als één** naar buiten optreden en feestelijk vaststellen dat de eerste Christenunie-lijst voor de Tweede Kamer kan worden aange-meld. We zullen juichen, mis-schien wel weer met champagne. Het congres danst.

Dr. A.J. Verbrugh is oud-Tweede Kamerlid voor het Gereformeerd Politiek Verbond en woont te Dordrecht

Welen in eenheid; omgaan met verschillen in de kerk door Prof. dr. A. Th. Van Deursen e.a.

De verschillende orthodoxe kerken zijn in verandering. De tijd van "eenheidsdenken" is voorbij. Er is meer openheid, meer ruimte voor andere opvattingen over allerlei zaken in de **kerk** en in het leven als christen. Door deze ontwikkelingen nemen de onderlinge spanningen toe, en niet zelden ontaarden meningsverschillen daardoor in conflicten.

Hoe gaan we om met de verschillen in de kerk? Dat is de centrale vraag in dit 43^e deel van de GSEV-reeks. Allereerst is een milde houding vereist: tenslotte delen we allen in de eenheid met Christus. Deze bijbels-theologische benadering vormt het uitgangspunt en is een van de vele invalshoeken van waaruit het thema wordt uitgewerkt in deze bundel. Naast een sociologische en (kerk)historische verkenning van het onderwerp biedt dit boek ook veel praktijkvoorbeelden en wordt een aantal mogelijkheden om tot oplossing van een conflict te komen geïntroduceerd.

Uitgeverij De Vuurbaak Barneveld, f 19,75 (133 blz.)

Als iemand van jullie ziek is; hoe christenen elkaar bij ziekte kunnen helpen door D. Price.

Is er iemand bij u ziek? Laat hij dan de oudsten der gemeente tot zich roepen, opdat zij over hem een gebed uitspreken en hem met olie zalven in de naam des Heren. En het gelovige gebed zal de lijder gezond maken... (Jak. 5) Volgens de schrijver van dit boek zijn christenen vaak opvallend terughoudend in het vragen om voorbede. Hij vraagt zich in dit boek af waar die verlegen-

nieuw uitgekomen

heid vandaan komt. Hij beschrijft wat Jakobus 5 kan betekenen voor de zieken in de kerk, zowel voor lichamelijk als voor psychisch zieken. Daarbij gaat het niet alleen om genezing, maar ook om de onderlinge opbouw van gelovigen in de gemeente. Want niet iedereen die ziek is, ontvangt lichamelijke genezing. Wie tot God vlucht, ontvangt wel diepe innerlijke vrede en rust, aldus de auteur.

Uitgeverij Plateau Barneveld, f 27,50 (143 blz.)

De namen van Jezus door W. Wiersbe.

Eén Naam, en geen andere naam: de naam van Jezus! Hij is zo groot en tegelijk zo klein, een Knecht en een Koning. **Mensen-zoon** en Zoon van God, en oneindig veel meer. Met vele namen duidt Gods Woord Hem aan. "Als een onafzienbaar veld vol zonnebloemen, allemaal hetzelfde en toch allemaal weer net even anders, overzien wij het panorama van de namen die Hij draagt". In dit boek bespreekt Warren Wiersbe veertien namen van Jezus uit het Oude en Nieuwe Testament. Hij geeft uitleg van de betekenissen en bedoelingen van deze namen voor christenen in onze tijd.

Uitgeverij Medema Vaassen, f 32,95 (160 blz.)

Geloven is omgaan met God

Het jongerenblad van de Hervormd Gereformeerde Jeugd Bond *Tijdschrift* was in september gewijd aan liet thema *omgang met God*. Een fraai artikel schreef ds W.I. Dekker. We nemen het helemaal over:

Hij was zo'n beetje de enige die in God geloofde. Nou ja, de mensen in zijn omgeving deden ook wel aan geloof. Maar **zijn** God deed niet mee, en Zijn woord ook niet. Best moeilijk. Hij stond daarom nogal eens alleen. Alleen op het werk. Alleen onder zijn collega's. Maar hij had een geheim! Hij had thuis een plek waar hij zich iedere dag kon terugtrekken, om alleen te zijn met de Heere, zijn God. Hij kon niet zonder. Zo bleef hij overeind, zelfs in het hol van de leeuw. Daniël heette hij.

Ook David zocht steeds weer de verborgen omgang met God. Een prachtige uitdrukking is dat. Zij geeft precies aan wat geloven is: *met God omgaan, met hem leven*. Daniël en David kunnen deze omgang niet missen. Ook voor jou en mij is deze verborgen **omgang** heel belangrijk. Het is onmisbaar voor een levend geloof. Maar wat is die verborgen omgang precies? Dat vertelt David ons in Psalm 25. Let op vers 14: 'De omgang van de Heere is voor die hem vrezen, en zijn verbond doet hen kennen'. vertaalt ik. Hier blijkt dat de verborgen **omgang** met God alles te maken heeft met Zijn verbond, met vrezen en met kennen.

God kennen

Om met het laatste woord te beginnen, in het Oude Testament is 'kennen' een heel belangrijk woord. Het zegt wat de omgang met God ten diepste is: God **kennen**. Dat is veel meer dan Zijn

naam weten of iets over Hem kunnen vertellen. God kennen is gemeenschap met God hebben. Denk aan de gemeenschap van man en vrouw binnen huwelijk: in liefde, *vol overgave en trouw leven ze met elkaar en geven zij zich helemaal aan elkaar*. Zo intens gaat het ook aan toe tussen God en ons. Dat is in elk geval wel de bedoeling! Trouwens, die vergelijking met het huwelijk maakt God zelf. Sla het Oude Testament er maar op na: het bijbelboek Hosea bijvoorbeeld.

Een relatie

Dit brengt me bij het woord 'verhond' uit vers 14. Dan denken we aan de relatie die God met Israël aangaat. En niet alleen met Israël, ook met jou en mij. Bijzonder is dat, zeg maar gerust **genade!** Want is Hij niet de Heilige? En wij zijn zondaren. Toch gaat God een verbond, een relatie met ons aan. Denk aan je doop, over omgang met God gesproken!

In de doop laat God weten: **Ik** wil met jou omgaan. Zoals een vader met zijn kind of - wanneer we het beeld van het huwelijk vasthouden - zoals een man met zijn vrouw omgaat. Even intiem en intens, persoonlijk, vertrouwelijk, zonder iets voor elkaar te verbergen, liefdevol. David weet dat. We merken dat in in Psalm 25. Let er op dat David meteen met de deur in huis valt. 'Tot u, o Heere, hef ik **mijn** ziel op, **mijn** God'. Er is *een levende relatie* tussen hem en God. Vandaar, en dat blijkt *een relatie van vertrouwen* te zijn. En als die er is, kan alles **ter** sprake komen! David houdt in deze Psalm dan ook niets achter. Hij heeft heel wat te vragen. Maar ook te belijden, onder vier ogen belijdt hij eerlijk zijn zonden. Dat hoort ook bij de verborgen omgang met God. Misschien vergeten we dat nogal eens.

G.J. van Middelkoop

M
meegelezen

God vrezen

Het valt me in dit verband op dat David de verborgen omgang met God, verbindt met het vrezen van God. Dat heeft niets met angst te maken, maar wel met *eerbied en respect*. De God met wie we heel persoonlijk en vertrouwelijk mogen gaan omgaan, is en blijft de *heilige God*: de gans Andere. En wij zijn en blijven mensen: klein, onheilig en zondig. Juist in een levend contact met God raken we hier doordrongen.

Dit besef maakt de verborgen omgang met God tot een grote verrassing! Maar dan kan het niet anders of onze omgang wordt bepaald door grote eerbied voor God. Deze gaal **hand** in band met onze liefdevolle overgave aan God. *Eerbiedige afstand én nabijheid* gaan in het leven met God samen op.

Verkeren met God

We kunnen de verborgen omgang met God ook vergelijken met **een** stel dat verkering heeft. Hoe gaat dat: die twee zoeken elkaar op, zoveel mogelijk natuurlijk! Want ze houden van elkaar! En hoe meer ze elkaar ontmoeten, hoe heter ze elkaar leren kennen. 't Is in het leven van geloof precies zo. Om God steeds beter te leren kennen, is de ontmoeting met Hem heel belangrijk. Zoveel mogelijk geloven is: met hem verkeren. Zal dat een probleem zijn als je van Hem houdt? Vast niet. **heb** jij je hart verloren aan Hem, dan vind je tijd om Hem te ontmoeten elke dag. Als je deze verborgen omgang niet kent, heb je echt

een probleem. Is er dan wel sprake van een levende relatie met God? Ga eens na. bedenk ook dat er **één** is die de relatie tussen God en jou wil verstoren: Satan. Hij weet precies hoe hij de verborgen omgang moet tegen houden. Hij doet vooral een aanslag op je tijd. Hij zorgt dat je **zo** druk bent, dat je geen tijd overhoudt voor de Heere en de **omgang** met Hem. Maar dat is wel dodelijk voor liet geloof! Vergeet nu niet dat de verborgen omgang begint hij God. Bemoedigend! Hij zorgt voor de echte ontmoeting: door de Heilige Geest. Bij je doop is die Geest je beloofd. Bid dan om Zijn inrijpen. Hij zet zich graag in voor deze verborgen omgang. Hij gebruikt daarvoor hij voorkur de bijbel, het gebed, de kerkdienst, kringwerk, catechese, en noem maar op. Vergeet vooral de persoonlijke omgang met God niet: *alleen met God, onder vier ogen*. 'Stille tijd' noemen we dat.

Wandelen met God

Ondertussen is de verborgen omgang met God meer **dan** 'stille tijd' nemen. Want zo verborgen is de omgang met God ook weer niet! De omgang met God komt aan het licht. Heel gewoon, in je leven van elke dag. Denk aan Daniël, de manier waarop hij zijn werk deed, viel op en getuigde van geloof. Denk aan David, hij bidt in Psalm 25 niet **voor** niets of de Heere hem de weg wil wijzen. Dat is in de eerste plaats de weg van de gehoorzaamheid. David vraagt of de Heere hem wil leren hoe hij God moet volgen en dienen. Kijk, dat is nu wat de bijbel *'wandelen met God'* noemt. Dat betekent niet de hele dag met God bezig moet zijn: dat je altijd en overal met Hem en de Bijbel moet komen. Wandelen met God betekent wel **dat je je in alles door hem laat leiden**. Je **gaat** niet alleen op pad, maar aan de hand van de vader.

Geen geheimen

Tijdens een wandeling ontstaan soms goede gesprekken. Gesprekken waarbij je elkaar in het hart kijkt. Zo gaat God ook met ons in gesprek. De verborgenheid van de Heere is voor die Hem vrezen. lezen we in de Statenvertaling. Achter het woord 'verborgenheid' gaat het beeld schuil van iemand die heel vertrouwelijk zijn plannen met iemand anders deelt. God heeft **ook** Zijn plannen, veel daarvan is voor ons verborgen. Maar in de verborgen omgang met hem ontvouwt hij **ze** stukje bij beetje voor ons. Hoe intenser de omgang met God, hoe meer we Hem leren kennen. En ook zijn weg, weet David. Dat **is** ook zijn weg met jou. je komt er achter: door ie wandelen met Hem!

Er zijn heel wat mooie wandelingen (temaken. Maar deze is de mooiste!

LIED 327: HEER JEZUS, O GIJ DAGERAAD

J. Smelik

lied van de week

Onder het lied 'Heer Jezus, o Gij dageraad' staat dat het gedicht is door Wilhelm II, Hertog van Saksen-Weimar (1598-1662). Maar het is lang niet zeker dat deze veelzijdige vorst, die zich naast regeren ook met muziek, literatuur, mathematiek, geometrie en architectuur bezighield, het lied inderdaad heeft gemaakt. De eerste liedbundels, die liet lied bevatten, vermeldten de naam van de auteur **niet**. Volgens Georg Neumark (dichter van 'Wie maar Je goede God laat zorgen'), die vanaf 1652 bibliothecaris en secretaris was van Wilhelm II, heeft zijn hroodheer de tekst gedicht. En dat is niet onmogelijk, temeer omdat de hertog van Saksen-Weimar oprichter en lid was van het

Fruchtbringenden Gesellschaft, een befaamd college van dichters. Het lied 'Herr Jesu Christ, dich zu uns wend', zoals de beginregel in het Duits luidt, treffen we voor het eerst aan in het vierde **deel** van het *Lutherisch Hand-Büchlein* dat in 1648 te Altenburg verscheen onder de titel *Ein Geistreiches Gesangbüchlein*.

Het opschrift **boven** het lied gaf duidelijk het thema weer en vertelde bovendien hoe het gezang in de liturgie gebruikt kon worden: *"Frommer Christen Herzensseufferlein um Gnade und Beistand des Heiligen Geistes, bei dem Gottesdienst vor den Predigten"*. Het betreft dus een smeekbede om genade en bijstand van de Heilige

Geest, bedoeld om gezongen te worden voorafgaande aan de preek. Het gaat hier om een gebruik uit de laat-middeleeuwse preekdienst. In deze dienst **werd** het volk namelijk voorafgaande aan de preek oproepen te hiden om goddelijke bijstand. Dit is in feite het gebed dat **wij** kennen als het 'gebed om verlichting van de Heilige Geest', dat uitgesproken wordt vóór de schriftlezing en bediening van het Woord. Daarmee hebben we meteen aangegeven op welke plaats in de kerkdienst het lied 'Heer Jezus, o Gij dageraad' het meest optimaal gezongen kan worden. Helemaal in een orde van dienst waarin een schuldbelijdenis en genadeverkundiging opgenomen zijn, kan dit lied

uitstekend dienst doen als gebed urn verlichting van de Heilige Geest. Uiteraard is een *gesproken* gebed om verlichting van de Geest hier dan overbodig. Het zou hetzelfde zijn als twee keer achter elkaar een vredegroet of zegen uitspreken. Daar zouden we ook vreemd van op kijken.

Inhoud

In de eerste strofe schemert op de achtergrond de tekst uit *psalm* 43:3 ("Zend uw licht en uw waarheid") en sterker nog de woorden uit Johannes 16:13 ("...doch wanneer Hij komt, de Geest der waarheid, zal Hij u de weg wijzen tot de volle waarheid..."). Het tweede couplet grijpt onder andere terug op Psalm 51:17 ("Here, open mijn lippen opdat mijn mond uw lof verkondige"), en op de schriftplaatsen waar gesproken wordt over de noodzaak Gods woord te horen opdat het geloof vruchten mag dragen (bijvoorbeeld Luc. 8:15vv en Luc. 17:5). Sterker dan in de Nederlandse vertaling, is er in de oorspronkelijke Duitse tekst ook een duidelijke relatie met de uitleg die Luther in zijn

Kleine Catechismus geeft van de eerste bede uit het Onze Vader. Daar stelt de reformatoren namelijk dat Gods naam geheiligd wordt o.a. wanneer het evangelie luid en zuiver verkondigd wordt, en wanneer kinderen van God naar Gods woord leven.

De tweede en derde strofe zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, zoals ook blijkt uit het voegwoord 'totdat'. (Voor organisten: hier wordt eens te meer duidelijk dat het belangrijk is om tussen de coupletten geen willekeurige pauze te nemen, maar te zorgen dat de rusten tussen de coupletten "in de slag passen". Dus: de slotnoot duurt twee halve noten, vervolgens één halve noot rust - niet meer en niet minder -, waarna het volgende couplet ingezet wordt).

Vanuit onze liturgische praktijk is het niet direct herkenbaar, maar met het derde couplet zitten we midden in de avondmaalsliturgie! De lutherse kerk kent immers de vroegkerkelijke traditie om bij het avondmaal het Sanctus te zingen. Dat is het

driemaal 'Heilig' dat in de eerste eeuwen een vaste plaats ontving in de avondmaalsvieringen. Door het Sanctus te zingen stemt de kerk op aards in met de lofprijzing van engelen en van de kerk in de hemel (vgl. Jes. 6:3, Openb. 4:8).

Melodie

In een Duits gezangboek uit 1936 worden als bronnen voor de melodie van lied 327 vermeldt: *Cantionale Germanicum* 1628 in einem handschriftl. Gochsheimer Gsb. Redwiz 1643. Tot op heden heeft niemand de genoemde bronnen echter kunnen achterhalen. De oudste liedbundel die wel teruggevonden is en waarin de melodie staat, is *Pensum sacrum, Metro-Rhythmicum*, die in 1648 te Görlitz verscheen. De melodie werd gebruikt voor zes Latijnse oden. Pas in het eerste deel van de *Cantionale Sacrum* (Gotha 1651) werd de melodie bij de tekst 'Herr Jesu Christ, dich zu uns wend' geplaatst. In dit liedboek werd overigens ook een vierde couplet toegevoegd (een trinitatische lofverheffing), die tot op heden in de Duitse gezangboeken staat afgedrukt. M.i. terecht heeft het *Liedboek* dit couplet niet opgenomen.

Typend voor de melodie is vooral het dansachtige ritme (kort/lang-lang-kort-lang-kort-lang) dat bovendien in alle vier regels gelijk is. Mogelijk hebben we hier te maken met invloeden uit de volkmuziek. Er zijn melodieën die in dit opzicht als twee druppels water op de melodie van lied 327 lijken. Het meest sprekende voorbeeld is gezang 408 uit het *Liedboek*, maar ook de melodie van het bekende lied 'O Lam van God, onschuldig' (*Liedboek* 188) kan hier genoemd worden. Verder is op te merken dat de vier melodieregels in twee gedeelten uiteenvallen (regels 1-2 en 3-4). De regels 1 en 3 eindigen op de zogenaamde roeptoon ("dominant", c.q. c²), terwijl de regels 2 en 4 eindigen op de rusttoon ('tonica', c.q. f¹). Wanneer we het in termen van vraag & antwoord formuleren, zou je kunnen zeggen dat de regels 1 en 3 vragend, en de regels 2 en 4 beantwoordend zijn.

'Wanneer er een schuldbelijdenis en genadeverkondiging is, bevat het eerste gebed in de dienst immers geen hede om vergeving en vernieuwing.

327 Heer Jezus, o Gij dageraad

Herr Jesu Christ, dich zu uns wend

Pensum sacrum, Görlitz 1648

r Heer Je - zus, o Gij da - ge - raad,
wend naar ons toe uw licht ge - laat.
Uw Geest die in de waar - heid leidt:
zij on - ze gids in de - ze tijd.

- 2 Geef dat ons hart mag zijn gericht
op U die ons verstand verlicht,
opdat: uw naam ons steeds nabij,
uw lof op onze lippen zij,
- 3 totdat met alle engelen saam
wij zingen: 'heilig is Gods naam!',
en zien U in het zalig licht
van aangezicht tot aangezicht.

Wilhelm II, Hertog van Saksen-Weimar (1598–1662)
Vertaling Ad den Besten, geb. 1923